

LADISLAV VRCHOVSKÝ

GENERÁL HELIODOR PÍKA A JEHO VRAZI

Státní soud v Praze XIV - Pankrác
Náměstí radnice, Justiční palác

ROZSUDEK.
Jméno republiky.

Státní soud v Praze po provedení hlavního líčení usnul
dne 26. ledna 1949

t a k t o p r á v ě m :

P í k a Heliodor, nar. 3. VII. 1897 ve Štítině, s. o. Opava,
tentéž přísl., bez vyznání, ženatý, syn Ignáce a Jany, rosz. Valáš-
kové, divizní generál-MKO., bytem v Praze-XII, Kahlerova 11.,
t.č. ve vazbě státního noudu v Praze.

J e s t v i n e m

OBĚŤ LIDSKÉ
NENÁVISTI

PŘÍBĚH PODLE SKUTEČNÉ UDÁLOSTI

COSMOPOLIS

© Grada Publishing, a. s., 2020
text © Ladislav Vrchovský, 2020

LADISLAV VRCHOVSKÝ

**GENERÁL
HELIODOR PÍKA
A JEHO VRAZI**

PROLOG

Z Á P I S

o výkonu popravky odsouzeného a býv. div. gen. Heliodora Píky vykonané dne 21. června 1949 o 6. hodině ranní.

V 6 hodin ráno odebral se soudní dvůr na nádvoří trestnice pro muže v Plzni, kamž byl přiveden k smrti odsouzený býv. div. gen. Heliodor Píka.

Předseda senátu přečetl odsouzenému rozsudek státního soudu v Praze ze dne 28. 1. 1949, č. j. : Or-I-38/48, o zamítnutí zmateční stížnosti a odvolání proti rozsudku státního soudu v Praze, o výnosu ministerstva spravedlnosti, jímž odsouzenému nebyla udělena milost, čímž rozsudek nabyl právní moci a bude vykonán.

Na dotaz předsedy senátu, zda odsouzený má nějaké poslední přání, odsouzený udává:

Mým posledním přáním jest, aby národ zůstal sjednocen a aby každý bez rozdílu pracoval na sjednocení národa.“

Na to v 6.05 hodin byl odsouzený předán mistru popravčímu k výkonu trestu.

Po provedené exekuci hlásí v 6.08 hodin mistr popravčí, že poprava byla provedena.

V 6.15 konstatuje úřední lékař u popraveného smrt udušením.

V Plzni dne 21. června 1949.

Předseda senátu:

plk. just. JUDr. Otakar Matoušek

ČÁST PRVNÍ

Stítinský kolář Ignác Píka se šťastně díval na faráře. Ten nechápavě zvedl obočí a opakoval svoji otázku: „Jakže se má ten chlapec jmenovat?“

Otec Píka přišel požádat o křest svého syna narozeného před dvěma dny. Jeho jméno měli s manželkou už dlouho vybráno předem. Porodní bába, která stanovila den narození na dny, mezi kterými byl v kalendáři právě svátek řeckého biskupa Heliodora, se také velice divila, když si oba rodiče přáli, aby se jejich dítě narodilo právě v tento den. Bylo totiž zvykem pokřtít novorozence jménem, které bylo v den narození zapsáno v kalendáři.

„To myslíte vážně? Neznám nikoho, kdo se tak jmenuje. Jak tomu děťátku budete říkat?“ ptala se bába nechápavě.

„Kdyby se byla narodila dcera, jmenovala by se Heliodora. A říkali bychom jí Heluška nebo Dorcka, ale spíš Heluška. A když to bude chlapec, pro nás to bude Heluš,“ odpověděla paní Píková. Měla ráda dějiny starověkého Řecka a dobře věděla, že jméno Heliodor znamená dar přinášející slunce. A s viditelným potěšením si hladila své vzduuté těhotenské břicho. „Já už se tak těším,“ šeptala otci svého dítěte skoro měsíc před očekávaným porodem, „až se to naše malé sluníčko narodí!“

Chlapec, který přišel na svět 3. července 1897, se měl čile k světu. Zákazníci Píkovy kolárny, většinou místní sedláci, kteří potřebovali opravit kola svých žebříňáků, ale také sudy, ve kterých kvasily švestky předtím, než byly odvezeny do pálenice, kde se z nich stala místní vyhlášená slivovice, slyšali několikrát denně křik malého Heliodora, který se po probuzení hlasitě domáhal matčina prsu. A jeho mlaskání, kterým doprovázel sání mateřského mléka, bylo častokrát slyšet až do otcovy kolářské dílny.

Manželé Píkovi měli dohromady devět dětí, ale tři chlapci jim jako malí zemřeli. Když začal malý Heluš chodit do první třídy, záhy předčil všechny své spolužáky. Velice brzy se naučil plynně číst, a tak se rodiče často mohli radovat z mnoha pochvalných slov učitele, který se netajil obdivem k chlapcovým schopnostem.

Řeka Opava, protékající krajinou nedaleko Štítiny, se v poslední červnovou neděli odpoledne roku 1907 po mohutné a dlouhotrvající průtrži mračen proměnila z mírné a ospale tekoucí říčky v prudce se řítící a do krajiny se rozlévající široký proud kalné vody, unášející nejen spadlé větve, ale místy i kmeny silných stromů vyvrácených větrem, který celou bouří doprovázel. Heluš, kterému v té době mělo být za několik dnů deset let, se s kamarády ze sousedství Mirkem Pavlíkem a Konrádem Borsigem hned poté, co ustal déšť, vydali k řece podívat se na povodeň.

„Heluš, dívej se, tamhle plave nějaké zvíře,“ upozornil kamaráda Mirek ve chvíli, kdy dorazili k okraji kalného proudu.

„To je přece nějaký malý pes!“ vykřikl Heliodor a vstoupil do vody.

„Co blbneš, nechod tam, odnese tě to!“ varoval ho Mirek.

„Spíš to odnese toho chudáka psa,“ volal Heliodor, který byl během okamžiku už téměř po pás ve vodě a s vypětím všech sil odolával proudu, jenž mu podrážel nohy. Naklonil se dopředu, obrátil se celým tělem proti proudu a s rukama napřaženými před sebe čekal, až valící se voda přinese psa k němu. Ve chvíli, kdy se zvíře dostalo na metr před jeho pravou ruku, udělal ještě jeden krok doprava, tak aby tělo zvířete narazilo přímo do něho.

Náraz ho téměř porazil, ale Heliodor zvedl zvíře z vody. Váha mokrého psa se však projevila, a tak málem ztratil rovnováhu.

„Počkej, podám ti tamhletu větev, chytneš se!“ napadlo Konráda.

„V jedné ruce ho neudržím!“ křičel Heliodor do hukotu řeky a po proudu se snažil dostat ke břehu, což se mu po několika desítkách metrů podařilo.

Vylezl z vody a vůbec nevěděl, co má dělat. K smrti vyčerpané zvíře bezvládně spočívalo v jeho náruči.

„Žije vůbec?“ zeptal se Mírek.

„Když jsem ho chytil, ještě hýbal nohama,“ odpověděl Heliodor, sehnul se k zemi a opatrně položil zvíře do mokré trávy. Pejsek se ale ihned postavil na všechny čtyři a otřepal se tak, jak to mokří psi dělají.

„Dívej na to, to je ale čipera!“ vykřikl Konrád.

„Bůh ví, čím je a odkud ho ta voda přinesla,“ přemítal Heliodor.

„Co s ním budeme dělat?“ ptal se Mírek.

„Vezmu ho k nám domů do tepla a do sucha. A pak se zkusíme zeptat, jestli někdo nepostrádá psa. Nemá ani obojek. A ve Štítině jsem takového psa u nikoho nikde neviděl. I když to, jak skutečně vypadá, asi uvidíme, až úplně uschne.“ Heliodor se sehnul, vzal mokré zvíře do náruče a vydal se k domovu. Ještě se však otočil ke kamarádům. „Naším ale neříkejte, že jsem vlezl do řeky, ano? Zlobili by se.“

Mírek Pavlík přiběhl domů celý udýchaný a už ve dveřích volal: „Mami, kdybys to viděla! Heluš vytáhl z řeky psa! Jinak by se ten pes utopil!“

„Vy jste byli u řeky? Přece jsem ti to zakázala! Copak jsi neslyšel, jak je to nebezpečné? A Heluš vlezl do té divoké vody? Já ti snad zakážu s ním kamarádit.“

Následujícího dne se Mirkova matka potkala v obchodě s paní Píkovou. „Už jsem slyšela, že máte doma pejska. Ti kluci, já se z nich snad jednou zblázním!“

Heliodorova maminka pohlédla na sousedku. „Prosím vás, vždyť jsou to hodní chlapi. Je pravda, že s Helušem to je někdy těžké, je to živé stříbro, je strašně neposedný, ale jsem ráda, že kamarádí zrovna s vaším Mirkem, to je takový klidný chlapec.“

„Myslíte? Kdybyste ho jen znala líp! Vůbec nebere vážně, co mu říkám. Tak zrovna včera: zakázala jsem mu jít k řece, když je ta velká voda. Ale když mu něco zakážu, jako bych ho spíš popohnala k tomu, ať zrovna to zakazované udělá! Když mi řekl, že Heluš vlezl do řeky pro toho psa, strašně jsem se lekla. Vždyť ho ten proud mohl odnést i s tím zvířetem!“

„Heluš že vlezl do řeky? Ale to mi neřekl! No počkej, já ti ukážu!“ rozzlobila se paní Píková.

Otec Ignác Píka se skoro měsíc po povodni stále ještě vyptával lidi, jestli někdo nehledá malého černého pejska s bílými nožkami, bílým břichem a hrudí a s bílou skvrnou na čele, ale nikdo se nepřihlásil. A tak mu dali jméno Čerbil, když byl celý černobílý, a stal se dalším členem Píkovíc rodiny.

„Bylo by moc dobře, kdybyste svého syna dali na studia. Pro začátek doporučuji opavské gymnázium. Tam se během prvních ročníků ukáže, pro jaké povolání je Heliodor předurčen,“ radil pan učitel ze štítinské malotřídky Ignáci Píkovi.

„Ale taková studia něco stojí... Moje kolářské řemeslo zase tak moc nevynáší,“ škrábal se rozpačitě ve vlasech otec Píka.

„Mám v Opavě několik dobrých známých mezi profesory na gymnáziu, zkusím vám pomoci, aby studium vašeho syna bylo

co nejlevnější. Ale studovat by opravdu měl, bylo by hříchem promarnit takové vlohy, když už je pánbůh do chlapce vložil.“

Heliodorův táta s vděčností poděkoval.

„Johanko, ta moje kolařina už na obživu rodiny nestačí. Budu si přivydělávat ve starém pivovaru, aby bylo víc peněz. Děcka rostou, potřebují čím dál víc, a my pro těch našich šest hladových krků nemáme ani dost jídla, a to nemluvím o oblečení a o botách. A ještě je tu jedna věc: štitínský pan učitel mne tuhle zastavil a povídal, že Heluš by měl jít do Opavy na gymnázium. Že tak nadaného žáka snad ani nepamatuje. Všechno mu jde lehce, kantor se dokonce ptal, jestli se kluk doma učí, a já mu řekl, že jsem Heluška několikrát viděl s knížkou v ruce, ale učebnice to nikdy nebyla. Leze mu to do hlavy samo, přikývl kantor, a že by kluka byla škoda, kdyby nešel na studia.“

„Tatušku, kde my bysme na tu školu vzali peníze?“

„No právě. Pan učitel ale říkal, že by snad dovedl zařídit, aby nebylo školné tak vysoké, když je Heluš takový premiant. A když si přivydělám v tom pivovaře, tak to snad zvládneme.“

A tak od svých deseti let chlapec během školního roku každý den ráno šlapal pěšky deset kilometrů ze Štítiny do Opavy a pak odpoledne zase deset kilometrů zpátky domů. Máma Píková se takové dálky zpočátku děsila, ale brzy seznala, že ty kilometry chůze jdou chlapci vlastně k duhu. Chodil do školy a zpět za každého počasí v létě i zimě – a brzy z něj byl otužilý mladík, na kterého všichni hleděli se zalíbením.

„Starý pivovar končí. Ale našel jsem si práci v pivovaře v Ostravě-Radvanicích,“ přišel domů se špatnou zprávou v létě roku 1908 otec Píka.

„Proboha, až tam? Takový kus cesty?“ zhrozila se Johana Píková.

„Nedá se nic dělat, nikde blíž žádná práce není,“ odpověděl Ignác, objal ženu kolem ramen a snažil se pohladením zastavit slzy, které se jí tlačily do očí.

„Ještěže je Heluš takový šikovný,“ poznamenala a snažila se polykat vzlyky. „Představ si, tuhle mi přinesl peníze, které vydělal doučováním slabších žáků z nižších tříd. Jejich rodičům Heluška doporučil třídní profesor.“

„Je to šikovný kluk, můžeme na něho být hrdí,“ přikývl otec Píka. „Budeme do těch Radvanic jezdit dva, se mnou ještě sou sed Borsig.“

„No to zase bude řečí,“ zhrozila se matka Johana. „Stejně už nás dost pomlouvají, že se kamarádíme s Němci!“

„Borsigovi jsou slušná rodina! Na ty řeči nehleď. S jejich Konrádem kamarádí náš Heluš a je to, jak mi řekl, jeho nejlepší kamarád! Znáš lidi. Je přece úplně jedno, jestli je člověk Němec, Žid, nebo Polák. Hlavní je, jestli je to slušný člověk. A vůbec, tu práci v Radvanicích mi dohodil právě starý Borsig. A to vůbec nevěděl, jestli nás vezmou oba dva. Jakmile se dozvěděl od dalšího svého známého, mimochodem taky Němce, že hledám práci, hned za mnou přišel s tím, jestli s ním nechci jet do těch Radvanic. Tak vidíš, jaký je to člověk,“ uklidňoval otec Píka svoji ženu.

Jenže práce stále ubývalo, ani radvanickému pivovaru nešly kšefty jako dřív, a tak se na jaře roku 1910 Ignác Píka ocitl na dlažbě. Marně se několik měsíců snažil najít nějakou práci, sem tam vydělal něco díky svému kolářskému řemeslu, ale výdělek početné rodině zdaleka nestačil.

„Tatínku, netrapte se,“ řekl Heliodor otci, když ho spatřil sedět se skloněnou hlavou nad krajícem chleba s povídky a hrnkem mléka u jinak prázdného kuchyňského stolu. „Mám další kondice, zítra zase přinesu nějaké peníze.“ Ale otec svému synovi vůbec neodpověděl. Dál seděl na židli, ani hlavu nezvedl. Heliodor vyšel ven na dvorek, kde matka Píková věšela na šňůru prádlo, a tiše pronesl: „Maminko, tatínek se mi nelíbí, sedí u stolu, vůbec nic nesnědl a nemluví.“

„Já vím, Helušku, už tam sedí snad dvě hodiny. Mám strach. Ještě neřekl od snídaně ani slovo, a za chvíli už bude večer. Chtěla jsem tě poslat pro doktora, jestli by se na tatínka nepřišel podívat.“

„Váš muž je ve špatném psychickém stavu. Doporučuji převoz do nemocnice.“

„Pane doktore, je to opravdu nutné? To je drahá věc, a já nemám skoro žádné peníze,“ se zoufalstvím v hlase zašeptala Johana Píková.

„Bohužel je to nutné. V podobných případech domácí léčba zlepšení nepřinese,“ povzdechl si lékař.

Heliodor poprosil souseda, aby jim pomohl převézt otce bryčkou do nemocnice v Opavě. Štítina byla malá obec, a tak se věc brzy rozkřikla. Sousedé, kteří si vážili Píkovy rodiny, se často ptali, jak se Ignácovi daří. Rádi by i nějak pomohli matce Píkové, která se musela sama postarat o domácnost a šest dětí, ale samotným jim moc prostředků k obživě nezbývalo. Johana brala jakoukoliv práci u okolních sedláků, občas dostala práci i na pozemcích Řádu německých rytířů, který měl ve Štítině správní centrum místní oblasti. Ignác Píka se však z těžkého psychického otřesu způsobeného ztrátou práce a nemožností zaopatřit rodinu už nevzpamatoval. Zemřel 6. prosince 1914,

necelých pět měsíců po vypuknutí první světové války. Heliodorovi bylo sedmnáct let.

„Maminko, nebude vám vadit, když se přidám ke štítinským ochotníkům? Pan učitel, ten, který mě učil, když jsem byl malý, mě pozval do jedné hry. Prý jim chybí herec na roli mladíka mého věku.“

„Ke komediantům? Co tomu řeknou sousedi?“ odpověděla Heliodorovi matka Johana.

„Právě od sousedů Borsigových tam hraje jejich Konrád. Chodili bychom tam spolu, prosím,“ žadonil o matčin souhlas Heliodor.

„Ale komedianti? Víš, co by ti řekl táta, kdyby ještě žil?“

„Ale to už přece dávno neplatí, že by se lidé dívali na ochotníky s pohrdáním jako na potulné komedianty a zloděje. Víím, takhle o nich táta mluvil. Ale vždyť s nimi hraje i pan učitel a hrají v tom i někteří další sousedé nebo jejich děti. A hrát budeme v hospodě v sále Vrchlického *Noc na Karlštejně*. To je komedie. Prý bych tam mohl hrát i na housle. Maminko, dovoňte mi to?“

„Co mám dělat. Vidím, že už ses rozhodl.“

„Ale tak to tedy opravdu není. Kdyby vás to mělo trápit, kdybyste nesouhlasila, odmítnu tu nabídku. Víím, že se na lidi, co hrají divadlo, nedíváte zrovna příznivě,“ odpověděl matce Heliodor, ale ta ho pohládila po vlasech.

„Helušku, to už je dávno pryč. Kdysi, to jsme ještě bydleli ve Smolkově a ty jsi ještě nebyl na světě, přijeli do vsi komedianti a jedna ženská tam pokukovala po tatínkovi. Tak jsem jí řekla, ať raději táhnou dál. Vždycky, když si na to vzpomenu, stydím

se. Jako bych měla důvod tatínkovi nevěřit. Nikdy jsem o tom před vámi dětmi nemluvila, ale ty už jsi velký kluk, tak ti to říkám. Já vím, že místní ochotníci jsou slušní lidi. Když tě to divadlo baví a máš na to čas, přidej se k nim a já se ráda na tebe přijdu podívat, až budete mít představení.“

Zkouška hry *Noc na Karlštejně* probíhala jako obvykle v sále štítinské hospody za zavřenými dveřmi, když dovnitř vběhl hostinský a sháněl se po štítinském učiteli. „Jsou tady dva četníci a ptají se po vás.“

Starý kantor se zamračil. „Co můžou chtít? Kde jsou?“

„Stojí u pultu, dali si oba malé pivo, když je venku tak horko.“

Štítinský učitel vyšel ze sálu do šenku a přistoupil k četníkům. „Prý se po mně sháníte. Co se děje?“

Starší z obou četníků si otřel knír od pivní pěny. „Dostali jsme hlášku, že prý jste se ptal v trafice po Národních listech. To nevíte, že jsou zakázané?“

„Tak někdo na mě donáší, jaké si kupuju noviny? Ano, kupoval jsem *Národní listy* a vím, že jsou zakázané. Už se po nich neptám. A jestli mě někdo udal, že jsem je kupoval v době, kdy ještě byly v prodeji, tak nevím, čeho jsem se dopustil.“

Heliodor, který vyšel ze sálu hned po panu učiteli, stál jen kousek od nich a všechno slyšel. Když četníci odešli, zeptal se svého bývalého učitele: „Proč jsou *Národní listy* zakázané? Tatínek je také čítával.“

„To je, chlapče, politika. Na to raději nemysli.“

„Ale mě to zajímá!“ ohradil se Heliodor, aby zdůraznil svůj zájem.

„Dobrá, tak teď půjdeme zkusit a já ti pak vysvětlím, proč by ses o to neměl zajímat,“ a učitel, rozhlížeje se kolem sebe po šenku, vzal Heliodora kolem ramen a odváděl ho zpět do

sálu. Cestou se k němu naklonil a polohlasem pronesl: „Nevíš, kdo tady poslouchá a špicluje. Až půjdeme ze zkoušky domů, počkej na mne.“

Členové štítinského ochotnického spolku se rozcházeli do svých domovů a jako poslední vyšli z budovy hospody Heliodor a jeho někdejší učitel. Starý kantor se rozhlédl kolem dokola a pak se obrátil k mladému Píkovi. „Nevím, nakolik sleduješ politické dění. Takže pro začátek jen pár slov o tom, co se nedávno stalo v Praze. Karel Šviha, předseda poslaneckého klubu národně sociální strany, učinil tajnou nabídku rakouské vládě, že bude za peníze zajišťovat hlasy své strany pro návrhy zákonů týkajících se obrany státu. To se díky redaktorům Národních listů dostalo na veřejnost. Šviha sice nebyl udavač, spolupracoval však s následníkem trůnu Františkem Ferdinandem, a to je stejně zlé, ne-li ještě horší. *Národní listy* 4. března 1914 uveřejnily článek s názvem Národně-sociální vůdce ve službách policie. Bylo v něm napsáno, že JUDr. Karel Šviha má krycí jméno Wiener a že jako konfident pražského policejního ředitelství pobírá měsíční plat 800 korun. To vedlo k zákazu vydávání *Národních listů*. Víš, kdo je to profesor Masaryk?“

„Jistě, tatínek občas přinesl domů noviny *Čas* a v nich jsem viděl články profesora Masaryka z pražské Karlovy univerzity. Toho máte na mysli?“

„Ano, přesně toho. Já čtu *Čas* pravidelně už déle než deset let. Teď už jeho vydávání také zakázali, stejně jako *Národní listy*, protože se tam otevřeně psalo proti tomu, jak Vídeň zachází s námi Čechy. Císařský dvůr to ale bere jako útok proti mocnářství. Ale kdybys chtěl, mohu ti některé výtisky, které mám doma schované, půjčit. Zvláště pak ty, ve kterých

jsou články profesora Masaryka a také Edvarda Beneše, jeho kolegy z univerzity.“

„Tak to bych byl moc rád, pane učiteli,“ odpověděl Heliodor, „a velice vám děkuji.“

„Zatím neděkuj a zítra se u mne zastav, nejlépe po setmění, a hlavně o těch novinách nikomu nic neříkej.“

„Ani mamince?“ zeptal se Heliodor.

„Když to bude nutné, tak paní Johaně to řekni, to můžeš, ale raději bych ji další starostí o tebe nezatěžoval.“

Na zkoušky ochotnického divadla se Heliodor těšil nejvíc ze všeho. Bavilo ho hraní divadla, bavilo ho muzicírování, ale hlavně se nemohl dočkat cesty domů ze zkoušky, vždy spojené s procházkou se starým štítinským kantorem. Byl to právě on, kdo se jako jediný bavil s Heliodorem o Rakousku-Uhersku a o právu na sebeurčení národů v celém císařství. Byl to právě on, kdo zasel do duše mladého muže semínka vlastenectví.

„Myslíte si, pane učiteli, že Karel IV., král německý a císař římský, byl duší Čech? Když byl synem Elišky Přemyslovny,“ zajímal se Heliodor, když se jednou vraceli ze zkoušky *Noci na Karlštejně*.

„Vidím, že tě zajímá dějepis a historie, to je moc dobře. Nedomážu ti odpovědět na tvoji otázku, ale podle mě není až tak důležité, jestli byl duší Čech, jako to, že cítil potřebu spravovat Čechy a Moravu jako řádný vládce a správce k jejich prospěchu, a tím i k prospěchu celé Svaté říše římské, které vládl jako král všech jejích království. Právě v jeho době vznikl název země Koruny české a on sám se zasloužil o jejich rozšíření například o Slezsko, ale to všechno ty jistě víš.“

„Ano, přečetl jsem o Karlu IV. všechno, co jsem jen dokázal po knihovnách sehnat. Vlastně se vás na něho ptám, abych si mohl v hlavě srovnat jeho a císaře Františka Josefa.“

„Chlapče, na takové srovnání zapomeň. František Josef nesahá Karlu IV. ani po kotníky!“ rozohnil se starý učitel, ale hned se chytil za pusu a rozhlédl se kolem sebe. „Kdyby mě tak někdo slyšel, koleduju si o další udání.“

„A proč Vídeň zavírá lidi za taková slova?“ ptal se Heliodor.

„Je válka. A Rakousko nechce tu válku prohrát. Protože se snaží udržet si moc! Chce prostě i po válce dál vládnout celému císařství. Znáš přece svolání císaře *Mým národům*, nebo ne? A o kom se tam hovoří? O válce Němců s Němci, o Prusku, o Rakousku. Ani slovo o zemích Koruny české, ale pokládat svoje životy za Rakousko má být česká povinnost? Proč? Jestliže byl Karel IV. císařem římským, byl zároveň českým králem. Ale František Josef? To není žádný český král! A zavírá všechny, kteří hovoří o právu českého národa na sebeurčení, byť v rámci rakousko-uherského mocnářství. A znovu se musím zeptat proč. Proč se tak chová císařská moc vůči nám, Čechům a dalším, kteří na bojištích pokládají za císařství svoje životy?“ Starý kantor se nechal unést rozčilením, až ho musel chlapec tišit.

„Pane učiteli, nerozčilujte se, nebo nás nakonec opravdu někdo uslyší a udá!“

„Pane učiteli, můžu se ještě vrátit k tomu, o čem jsme mluvili po minulé zkoušce?“ zeptal se Heliodor za několik dnů, když se opět vraceli ze zkoušky domů.

„Povídej, co bys chtěl vědět?“

„Pane učiteli, mluvili jsme o válce. Ale já vůbec nevím, proč k ní došlo. Jenom proto, že v Sarajevu zabili arcivévodu Ferdinanda?“

„To byl nejspíš poslední moment, ale válka už byla na spadnutí dlouho předtím. Teď už jsi velký, ale tenkrát jsi byl ještě moc malý na to, abys vnímal, co se děje na Balkáně. Víš, čemu se říká Balkán?“

„No, Balkánský poloostrov, to jsme se učili ve škole...“ odpověděl Heliodor.

„Správně. A skoro celý Balkánský poloostrov v minulosti patřil Turkům v rámci jejich Osmanské říše. Ale jak postupně tahle říše slábla, tak Srbové, Makedonci, Albánci a další národy na Balkáně začali s Turky válčit a před čtyřmi lety tu válku na Balkáně vyhráli. Možná to nevíš, ale Bělehrad byl kdysi uherskou pohraniční pevností. Dnes je to hlavní město Srbska. A Rakousko-Uhersko se stalo dalším cílem, protože si chce udržet svoje území na Balkáně, ale Srbsko je proti. Takže když Srbové v Sarajevu, které leží na území Bosny a Hercegoviny, které je součástí Rakouska-Uherska, zabili Ferdinanda, byla to záminka pro vyhlášení války Srbsku.“

„Tohle nám ve škole nikdo neřekl, děkuju,“ ocenil Heliodor nečekanou dějepisnou přednášku. „A Srbové jsou Slované, stejně jako my, že ano?“

„Ano, a stejně jako Rusové,“ odpověděl mladíkovi někdejší učitel ze základní školy. „Děláš mi radost, chlapče,“ pochválil ho a rozloučil se.

V září 1914 nastoupil Heliodor do oktávy, ale v lednu 1915 bylo opavské gymnázium z moci úřední zavřeno a oktáváni byli odváděni na vojnu. Mladší studenti museli nastoupit do práce, Rakousko-Uhersko potřebovalo každou schopnou ruku.